

Джерело ?

УДК:930.1(477.43/44)(045)

В.М. Островий

Біографія В.О. Гериновича в сучасній історіографії поділлязнавства 1991-2007 рр.

У повідомленні аналізуються праці істориків Поділля, щодо дослідження біографії В.О. Гериновича – українського географа, історика, освітнього діяча.

Ключові слова: В.О.Геринович, біографія, Поділля, історіографія, краєзнавство.

В сучасних умовах становлення української історичної науки важливого значення набуває розвиток вітчизняної історіографії. Тривале обезличування української історії призвело до браку наукових розвідок в даній галузі та породило дефіцит інформації, що подалу став долатись зусиллями істориків.

Із здобуттям Україною незалежності, стало можливим об'єктивно та неупереджено досліджувати життєдіяльність творців нашої історії – громадських діячів, освітян, вчених не тільки в загальноукраїнському масштабі, але й на регіональному рівні.

Особливо цікавою постаттю, що залишила помітний слід в історії України та Поділля зокрема, являється український вчений, громадський діяч, освітянин – В.О.Геринович. Його діяльності приділили особливу увагу такі подільські дослідники як О.М.Завальнюк¹⁻⁷, М.Б.Петров¹, Л.В.Баженов⁸, Е.О.Мельник, А.Г.Філінюк⁹, Ю.В.Телячий¹⁰, В.О.Савчук¹¹⁻¹³, О.К.Котоній¹⁴, В.С.Прокопчук¹⁵⁻²¹, С.В.Трубчанінов²², В.М.Островий²³⁻²⁷ та ін.

Першою науковою розвідкою на теренах Поділля, присвяченою життєдіяльності В.О.Гериновича став біографічний нарис О.М.Завальнюка та М.Б.Петрова, "Винним себе визнав..."²⁸, поміщений у книзі "Репресоване краєзнавство" (1991 р.). В ньому вчені подали короткий аналіз життєвого та творчого шляху В.О.Гериновича. За браком інформації про дитячі та юнацькі роки, автори більше проаналізували його діяльність в період Української національно-демократичної революції (1917-1920 рр.): відзначили участь в лавах австро-угорської армії, згодом - в Українській галицькій армії, на посаді референта з питань народної освіти у президента Української Національної Ради ЗО УНР Є.О.Петрушевича. Вони вперше ознайомили громадськість з матеріалами слідчої справи

В.О.Гериновича та показали системний характер тиску сталінської репресивної машини на українську інтелігенцію. Дослідники визначили причини арешту та фактори, що сприяли підписанню «щирого» зізнання В.О.Гериновичем, що і визначило подальшу долю вченого - 10 років сталінських виправно-трудоих таборів.

Діяльність В.О.Гериновича в період першої російської революції 1905-1907 рр. відмічена у статті В.М.Острового "В.О.Геринович: хроніка життя та діяльності"²⁹, де автор розкрив ряд маловідомих сторінок з біографії вченого.

Інформацію довідкового характеру про Володимира Гериновича подав Л.В.Баженов у фундаментальній роботі "Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX-XX ст."³⁰ Революційну діяльність В.О.Гериновича аналізує також В.С.Прокопчук в монографії "Краєзнавство на Поділлі: історія і сучасність"³¹. Детальну характеристику діяльності В.О.Гериновича у зазначений період зробили В.М.Островий та Ю.В.Телячий в статті "Наукова та громадсько-політична діяльність В.О.Гериновича в роки Української революції (1917-1920 рр.)"³². Автори вперше проаналізували наукові доробки В.О.Гериновича, що присвячені етнографічним кордонам України, її геополітичній орієнтації, боротьбі за незалежність українського народу тощо. В цілому комплексний аналіз статей, підручників та монографій вченого визначив антропогеографічні погляди В.О.Гериновича як науковця та борця за соборну і незалежну Україну.

Прибуття В.О.Гериновича у 1919 р. до м. Кам'янця-Подільського та подальша його діяльність як викладача місцевого державного українського університету 1919-1921 рр., ґрунтовно досліджувалися та розроблялися О.М.Завальнюком у статті: "Володимир Олександрович Геринович"³³, "В.О. Геринович – приват-доцент Кам'янець-Подільського державного українського університету (1919-1921 рр.)"³⁴.

Особливий інтерес викликають наукові праці за редакцією О.М.Завальнюка та в співавторстві з іншими вченими: "Кам'янець-Подільський державний університет: минуле і сьогодення"³⁵, "Кам'янець-Подільський державний університет (1918-2003 рр.)"³⁶, "Історія Кам'янець-Подільського державного українського університету в іменах (1918-1921 рр.)"³⁷, в яких містяться унікальні фотографії, присвячені як етапам формування та становлення вищої школи на Поділлі так і персонально діяльності В.О.Гериновича. У зазначених публікаціях О.М.Завальнюком проаналізовано окремі моменти діяльності В.О.Гериновича на посаді ректора Кам'янець-Подільського ІНО, що відмітив академік НАН України П.Т.Тронько: "Нарис про колишнього ректора ІНО В.О.Гериновича, вирізнявся оригінальністю логіки, висвітлив українському загалу цю непересічну особистість як здібного організатора краєзнавства на Поділлі, талановитого дослідника"³⁸.

Внесок В.О.Гериновича у розвиток Кам'янець-Подільського ІНО, частково дослідили подільські вчені Е.М.Мельник та А.Г.Філінюк у статті "Кам'янець-Подільський інститут народної освіти: розвиток, досягнення та утрати (1921-1930 рр.)"³⁹, де відображено адміністративну, наукову та викладацьку діяльність ректора ІНО.

Уваги заслуговує стаття В.М.Острового "В.О.Геринович – ректор Кам'янець-Подільського інституту народної освіти (1923-1928 рр.)"⁴⁰, де проаналізовано внесок В.О.Гериновича в розвиток матеріально-технічної бази інституту, господарства, бібліотеки, кабінетів тощо, охарактеризовано громадську, педагогічну та краєзнавчу діяльність вченого.

Участь В.О.Гериновича у становленні робітничої освіти в м. Кам'янці-Подільському також простежена в статті В.М.Острового "В.О.Геринович, ректор інституту народної освіти, про робітничий університет в Кам'янці на Поділлі"⁴¹.

Розробкою краєзнавчих аспектів у науковій спадщині В.О.Гериновича займалися В.С.Прокопчук, В.О.Савчук, О.К.Котоній.

Окреме місце в біографії В.О.Гериновича займає краєзнавча діяльність вченого, яка досліджувалася в працях В.С.Прокопчука: "Краєзнавство в Кам'янець-Подільському державному українському університеті (1918-1920 рр.)"⁴², "Творці й діяльні члени українського комітету краєзнавства"⁴³, "Під егідою Українського комітету краєзнавства"⁴⁴, "Історичне краєзнавство Правобережної України 30-х років ХХ – початку ХХІ ст.: від репресій, занепаду – до відродження, розквіту"⁴⁵, "Український комітет краєзнавства: з хроніки діяльності"⁴⁶ та ін.

Тематика краєзнавчої діяльності В.О.Гериновича простежується в статтях В.О.Савчука: "В.О.Геринович – краєзнавець, дослідник Дунаєвеччини"⁴⁷, "Краєзнавчий рух міста Кам'янця-Подільського у 1921-1923 рр."⁴⁸, "Кам'янець-Подільський як центр науково-краєзнавчого руху Поділля першої половини 20-х років ХХ ст.: проблеми формування та діяльності"⁴⁹. Автор аналізує окремі моменти в науковій діяльності вченого, зокрема друк підручників, участь у створенні Кам'янець-Подільського краєзнавчого товариства та затвердження його статуту.

У статті "Науково-теоретична спадщина В.О.Гериновича"⁵⁰, О.К.Котоній оглядово подає короткий зміст деяких географічних та етнографічних аспектів статей В.О.Гериновича: "Стоянка неолітичної людини біля с. Великої Мукші Китайгородського району Кам'янецької округи", "До історії Кам'янець-Подільського Інституту народної освіти" та твору "Кам'янецьчина".

Цікаву сторінку в біографії В.О.Гериновича відкриває М.Гординчук у своїй публікації "Володимир Геринович у Станіславівці"⁵¹, де автор характеризує відносини вченого з родиною Мартиновських під час відвідин місцевих шахт по добуванню мила.

Аналіз творчої спадщини В.О.Гериновича, що присвячена подільській тематиці, зроблено В.М.Островим у статті "Поділля в працях В.О.Гериновича"⁵². Автором проаналізовано не тільки відомі монографії вченого, але й серію публікацій науково-популярного характеру, розміщених у місцевому часопису "Червоний кордон".

Окремі питання репресій щодо В.О.Гериновича висвітлює Л.Л.Місінкевич у статті "Реабілітація жертв сталінських репресій на Поділлі у 1987-1989 рр"⁵³. Автор зазначає про сфабрикований характер кримінальної справи В.О.Гериновича, щодо участі останнього в "Українській військовій організації" та причетності до шпигунської діяльності на користь Польщі, а також селянських повстань 1931 р. в Хмельницькій області.

Разом з тим потребує дослідження життя і діяльність В.О.Гериновича в працях істориків інших регіонів України, що окреслює напрями наступних наукових розвідок.

Примітки

1. *Завальнюк О.М., Петров М.Б.* "Винним себе визнав..." (В.О.Геринович) // Репресоване краєзнавство (20-30-ті роки) – К., 1991. – С.178-183;
2. *Завальнюк О.М., Комарницький О.Б.* Кам'янець-Подільський державний університет (1918-2003 рр.): Історичний нарис. – Кам'янець-Подільський: "Абетка-НОВА", 2003. – С.16-23;
3. Кам'янець-Подільський державний університет: минуле і сьогодення. – Кам'янець-Подільський: Оіум, 2003. – 408 с;
4. *Завальнюк О.М.* Реабілітований посмертно (В.О.Геринович) // Зневажена КЛІО: Збірник статей. – К.: Ін-т істор. Укр. НАН України, 2004. – С.99-124;
5. *Його ж.* В.О. Геринович – приват-доцент Кам'янець-Подільського державного українського університету (1919-1921 рр.) // Історія України: Маловідомі імена, події, факти: Збірник наукових праць. – Вип.25. – К.: Інститут історії України НАН України, 2004. – С.183-193;
6. *Завальнюк О.М.* Володимир Олександрович Геринович // Зневажена Кліо / НАН України. Ін-т історії України. – К., 2005. – С.116-141;
7. *Завальнюк О.М.* Історія Кам'янець-Подільського державного українського університету в іменах (1918-1921 рр.). – Кам'янець-Подільський: Абетка НОВА, 2006. – 632 с;
8. *Баженов Л.В.* Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX – XX ст.: Історіографія. Бібліографія. Матеріали. – Кам'янець – Подільський, 1993. – С.166 – 167;
9. *Мельник Е.М., Філінюк А.Г.* Кам'янець-Подільський інститут народної освіти: розвиток, досягнення та утрати (1921-1930 рр.) // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. – Т.1. – Кам'янець-Подільський: (Кам.-Под. держ. пед. ун-т), 1998. – С.28-40;
10. *Завальнюк*

О.М., Телячий Ю.В. Будівництво української загальноосвітньої школи в роки національно-демократичної революції (1917-1920 рр.). – Кам'янець-Подільський: “Абетка НОВА”, 2001. – С.50; 11. *Савчук В.О.* В.О.Геринович – краєзнавець, дослідник Дунаєвщини // Дунаєвщина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій: Матеріали наук. краєзн. конф. – К.: Рідний край, 1997. – С.237-238; 12. *Савчук В.О.* Краєзнавчий рух міста Кам'янця-Подільського у 1921-1923 рр. // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. - Кам'янець-Подільський: ОІОМ, 2006. - Т.6: Матеріали другого круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII-на початку XXI ст.”. – С. 204-213; 13. *Савчук В.О.* Кам'янець-Подільський як центр науково-краєзнавчого руху Поділля першої половини 20-х років XX ст.: проблеми формування та діяльності // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. - Кам'янець-Подільський: ОІОМ, 2007. - Т.9: Матеріали п'ятого круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі”. – С. 276-286; 14. *Котоній О.К.* Науково-теоретична спадщина В.О. Гериновича // Кам'янецьчина в контексті історії Поділля: наук. зб. - Т 1. – Кам'янець-Подільський, 1997. – С.114-115; 15. *Прокопчук В.С.* Краєзнавство на Поділлі: історія і сучасність. – К., 1995. – С.72-73; 16. *Його ж.* Краєзнавство в Кам'янець-Подільському державному українському університеті (1918-1920 рр.) // Освіта, наука і культура на Поділлі: Збірник наукових праць. – Т.1. – Кам'янець-Подільський: Кам.-Под. держ. пед. ун-т, 1998. – С.20-28; 17. *Його ж.* Творці й діяльні члени українського комітету краєзнавства // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. - Кам'янець-Подільський: ОІОМ, 2005. - Т.5: Матеріали круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII-на початку XXI ст.”. – С. 212-234; 18. *Його ж.* Під егідою Українського комітету краєзнавства // Кам'янець-Подільський: Абетка – Нова. 2004. – 312 с; 19. *Його ж.* Історичне краєзнавство Правобережної України 30-х років XX – початку XXI ст.: від репресій, занепаду – до відродження, розквіту. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2005. – 600 с; 20. *Його ж.* Всеукраїнська спілка краєзнавців та її осередки на Правобережній Україні// Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. - Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2006. - Т.6: Матеріали другого круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII-на початку XXI ст.”. – С. 214-230; 21. *Його ж.* Український комітет краєзнавства: з хроніки діяльності // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. - Кам'янець-Подільський: ОІОМ, 2006. - Т.8: Матеріали четвертого круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII-на початку XXI ст.”, - С.286-304; 22. Трубочанінов С.В., Завальнюк О.М., Комарніцький О.Б. Кам'янець-Подільський державний університет (1918-2005 рр.): Історичний нарис. Видання 3-тє, доопрацьоване і доповнене. – Кам'янець-Подільський:

Абетка-НОВА, 2005. – 172 с; 23. *Островий В.М.* В.О.Геринович: хроніка життя та діяльності (1883-1949 рр.) // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський: ОІУМ, 2005. –Т.5: Матеріали круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII-на початку XXI ст.”, - С.161-176; 24. *Його ж.* В.О. Геринович – ректор Кам'янець-Подільського інституту народної освіти (1923-1928 рр.) // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. - Кам'янець-Подільський: Оіум, 2006. - Т.6: Матеріали другого круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII-на початку XXI ст.”. – С.122-133; 25. *Островий В.М., Телячий Ю.В.* Наукова та громадсько-політична діяльність В.О. Гериновича в роки Української революції (1917-1920) // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. - Кам'янець-Подільський: ОІУМ, 2006. - Т.8: Матеріали четвертого круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII-на початку XXI ст.”, - С.234-248; 26. *Островий В.М.* В.О.Геринович, ректор інституту народної освіти, про робітничий університет в Кам'янці на Поділлі // Матеріали другої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції „Соціум. Наука. Культура” (29-31 січня 2007 р.). – К.: ТОВ „ТК Меганом”, 2007. – С.21-24; 27. *Його ж.* Поділля в працях В.О. Гериновича // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. - Кам'янець-Подільський: ОІУМ, 2007. - Т.9: Матеріали п'ятого круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі”. – С.162; 28. *Завальнюк О.М., Петров М.Б.* Вказ. праця. – С.178-183; 29. *Островий В.М.* В.О.Геринович: хроніка життя та діяльності (1883-1949 рр.) // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський: ОІУМ, 2005. –Т.5: Матеріали круглого столу. „Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII-на початку XXI ст.”, - С.162; 30. *Баженов Л.В.* Вказ. праця. – С.166-167; 31. *Прокопчук В.С.* Краєзнавство на Поділлі: історія і сучасність. – С.72-73; 32. *Островий В.М., Телячий Ю.В.* Вказ. праця. – С.234-246; 33. *Завальнюк О.М.* Володимир Олександрович Геринович. – С.117-129; 34. *Його ж.* В.О. Геринович – приват-доцент Кам'янець-Подільського державного українського університету (1919-1921 рр.). – С. 183-193; 35. *Його ж.* Кам'янець-Подільський державний університет: минуле і сьогодення. – С.41-58; 36. *Його ж.* Кам'янець-Подільський державний університет (1918-2003 рр.). – С. 16-23; 37. *Його ж.* Історія Кам'янець-Подільського державного українського університету в іменах (1918-1921 рр.). – С.206-212; 38. *З любов'ю до України, з повагою до людей... До 30-річчя науково-педагогічної діяльності О.М.Завальнюка / Укл. О.Б.Комарницький.* – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА. 2006. – С.5; 39. *Е.М.Мельник та А.Г.Філінюк.* – Вказ. праця. – С.28-40; 40. *Островий В.М.* В.О.Геринович – ректор Кам'янець-Подільського інституту народної освіти (1923-1928 рр.). – С.122-132; 41. *Його ж.*

В.О.Гериневич, ректор інституту народної освіти, про робітничий університет в Кам'янці на Поділлі. – С.21-24; 42. *Прокопчук В.С.* Краєзнавство в Кам'янець-Подільському державному українському університеті (1918-1920 рр.). – С.24-25; 43. *Його ж.* Творці й діяльні члени українського комітету краєзнавства. – С.216-218; 44. *Його ж.* Під егідою Українського комітету краєзнавства. С.170-171; 45. *Його ж.* Історичне краєзнавство Правобережної України 30-х років ХХ – початку ХХІ ст.: від репресій, занепаду – до відродження, розквіту. – С.24,35,93; 46. *Його ж.* Український комітет краєзнавства: з хроніки діяльності. – С.290, 292; 47. *Савчук В.О.* В.О.Гериневич – краєзнавець, дослідник Дунаєвеччини. – С.238; 48. *Його ж.* Краєзнавчий рух міста Кам'янця-Подільського у 1921-1923 рр. – С.206; 49. *Його ж.* Кам'янець-Подільський як центр науково-краєзнавчого руху Поділля першої половини 20-х років ХХ ст.: проблеми формування та діяльності. – С.281-282; 50. Котоній О.К. Науково-теоретична спадщина В.О.Гериневича. – С.114-115; 51. Володимир Гериневич у Станіславівці / Спогади жительки с. Станіславки Кам'янець-Подільського р-ну записав М. Гординчук // Кам'янець-Подільський вістник. – 1996. - 20 липня, С.3; 52. *Островий В.М.* Поділля в працях В.О.Гериневича. – С.31-39; 53. *Місінкевич Л.Л.* Реабілітація жертв сталінських репресій на Поділлі у 1987-1989 рр. – С.178.